

«Затверджую»

Ректор
Національної музичної академії України
доктор філософії, професор,
заслужений діяч мистецтв України
М. О. Тимошенко
2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Козуба Олега Валерійовича
на тему: **«Формування музичного простору Німеччини
в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття»**,
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 034 «Культурологія»

Витяг

з протоколу № 10

засідання кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України
від 22 червня 2026 року

ПРИСУТНІ:

члени кафедри теорії та історії культури

Кривошея Т. О. — завідувач кафедри, доктор культурології, доцент

Бабушка Л. Д. — доктор культурології, доцент, в. о. професора

Антіпіна І. О. — доктор філософії з культурології

Вишинський В. В. — кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента

Северинова М. Ю. — доктор мистецтвознавства, доцент, в. о. професора

Скорик А. Я. — доктор мистецтвознавства, професор

Тишко С. В. — доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент

НАМ України

Андрущенко Т. В. — доктор політичних наук, професор

Гадецька Г. М. — кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента

Сирбу Г. В. — доктор філософії, викладач

Запрошені:

Бровко М. М. — доктор філософських наук, професор кафедри
гуманітарних наук

Козуб О. В. — аспірант кафедри

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Проведення та обговорення публічної презентації
наукових результатів дисертації аспіранта кафедри теорії та історії культури
Національної музичної академії України Козуба Олега Валерійовича на тему
«Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму

30–40-х років ХХ століття» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 — «Культурологія» з галузі знань 03 — «Гуманітарні науки».

Тема дисертаційної роботи «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» була затверджена на засіданні Вченої ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського 28 листопада 2021 року (Наказ 193-А від 29.11.2021 р., протокол № 4).

Науковий керівник — доктор культурології, доцент, в.о. професора Бабушка Л. Д.

СЛУХАЛИ: Публічну презентацію наукових результатів дисертації аспіранта кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України імені Козуба Олега Валерійовича на тему «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 — «Культурологія» з галузі знань 03 — «Гуманітарні науки».

Козуб Олег Валерійович виклав основні положення дисертаційної роботи: актуальність, наукову новизну, практичну цінність, можливість використання результатів дослідження.

Поставили запитання: кандидат мистецтвознавства, в.о. доцента В. В. Вишинський; доктор мистецтвознавства, доцент, в.о. професора М. Ю. Северинова; доктор філософських наук, професор кафедри гуманітарних наук М. М. Бровко; доктор філософії з культурології І. О. Антіпіна.

Науковий керівник: доктор культурології, доцент, в.о. професора Бабушка Л. Д. (*виступ позитивний*).

Взяли участь у обговоренні роботи:

доктор культурології, доцент, в.о. професора Л. Д. Бабушка (*науковий керівник*); доктор філософських наук, професор кафедри гуманітарних наук М. М. Бровко (*рецензент*); доктор філософії з культурології І. О. Антіпіна (*рецензент*); кандидат мистецтвознавства, в.о. доцента В. В. Вишинський; доктор мистецтвознавства, доцент, в.о. професора М. Ю. Северинова; доктор культурології, доцент Т. О. Кривошея (*виступи позитивні*).

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації та виступу наукового керівника прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи Козуба Олега Валерійовича на тему «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття»:

ВИСНОВОК

дисертаційної роботи Козуба Олега Валерійовича «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукової діяльності академії.

Феномен тоталітаризму, який виник та інституціоналізувався в першій половині ХХ століття, залишається однією з найбільш деструктивних політичних та соціокультурних реалій, що продовжує нести цивілізаційні загрози людству в політичній, правовій, економічній та соціокультурній площинах сьогодення. Тоталітарні та авторитарні режими, окрім лінійних методів репресивного та військово-політичного апарату, завжди спираються на розгалужену систему імпліцитних, латентних та явних інструментів ідеологічної пропаганди, спрямованих на тотальну уніфікацію суспільної та індивідуальної свідомості.

Постання тоталітарних режимів у низці країн Європи 30–40-х років ХХ століття значною мірою вплинуло на створення та виконання музики. Серед ключових маркерів впливу тоталітарної влади на музику можна назвати: заборона виконання та видання музичних творів, репресії проти музичних діячів, використання музики з метою пропаганди ідеологічної доктрини тощо.

Специфіка становища музики в Німеччині часів Третього Рейху полягали, по-перше, у застосуванні в якості критерію оцінки владою музичного твору поняття «істинно німецького мистецтва», по-друге, у великому значенні фактору етнічної приналежності композитора або виконавця.

У цьому контексті царина мистецтва, і зокрема музична культура, опиняється в епіцентрі ідеологічного тиску, виступаючи одночасно і потужним ретранслятором доктринальних установок влади, і простором глибоких внутрішніх трансформацій, суперечностей та персонального спротиву митців. Музичний простір тоталітарної Німеччини, як і будь якої іншої тоталітарної країни, вмещав у себе не лише класичну (академічну) музику. До важливих складових музичного простору можна також віднести: німецький фольклор, популярну музику (зокрема, джаз), музику до фільмів, музичний супровід радіо- і телепередач, «побутову» і «фонову» музику.

Таким чином, актуальним постає вивчення музичного простору Німеччини 30-х–40-х років в кількох аспектах: з одного боку, даний історичний період є показовим щодо радикального масштабу деформації суспільних інституцій, а, з іншого, – це унікальний період за складністю та амбівалентністю палітри художніх процесів, де співіснували тотальний ідеологічний контроль та створення автономних музичних творів, що намагалися зберегти гуманістичний потенціал в часи антропологічної кризи.

Відтак, виникає нагальна потреба щодо теоретичного осмислення проблеми музичного простору Німеччини як найбільш репрезентативного

історичного прецеденту в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття.

Поєднання просторового підходу з методологією культурологічної біографістики та феноменологічним аналізом музичного тексту відкриває можливість реконструювати тоталітарну музичну культуру не як монолітну та безлику систему, а як динамічний, внутрішньо суперечливий простір перетину політичної волі, соціальних практик та автономного художньо-етичного вибору конкретного суб'єкта творчості.

Об'єкт дослідження — соціокультурний та художній простір Німеччини в добу тоталітаризму 1930–1940-х років.

Предметом дослідження є музичний простір Німеччини періоду тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття в його ідеологічних, персоналістичних, культурно-мистецьких вимірах.

Мета дисертаційного дослідження полягає у здійсненні комплексної культурологічної реконструкції музичної картини Німеччини 30-40-х років ХХ століття та виявленні ключових тенденцій розвитку музичного простору доби тоталітаризму крізь призму аналізу ідеологічних механізмів влади та індивідуальних творчих траєкторій провідних митців епохи — Ріхарда Штрауса, Пауля Хіндемита та Карла Орфа.

2. Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Реалізація заявленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

— розглянути реляційний аналітичний інструментарій Ніколя Бурріо як проаналізувати методологічно контекстні концепції та теорії просторовості в культурологічному аспекті (А. Лефевр, М. Фуко, А. Моль, Д. Бахманн-Медік), теорії масової культури та ідеології (Дж. Сторі, Т. Лютий, О. Ярош) щодо потенціалу музичного простору;

— концептуалізувати поняття «культурний простір», «музичний простір», «художній простір» як реляційні категорії, суголосні даній дослідницькій оптиці;

— дослідити музичний простір Німеччини доби тоталітаризму в контексті його ідеологічної складової;

— виявити вплив музичного простору тоталітарної Німеччини на формування індивідуальної творчої траєкторії митців Ріхарда Штрауса, Пауля Хіндемита та Карла Орфа;

— здійснити інтерпретаційний аналіз репрезентованих музичних творів Ріхарда Штрауса, Пауля Хіндемита та Карла Орфа в світлі ціннісно-сміслового, естетичного та етичного аспектів;

— дослідити масовий та розважальний сегменти музичної культури Німеччини 30–40-х років, із акцентом на продукування популярної музики як латентного інструменту ідеологічного впливу на масову свідомість.

3. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що **вперше** здійснено цілісну реконструкцію тоталітарного музичного простору як складного соціального феномену, що формується в результаті постійної напруги між державними репрезентаціями простору (ідеологічними інституціями, цензурою) та художніми просторами репрезентації (суверенною творчістю композиторів).

— виявлено в музичному просторі Німеччини періоду тоталітаризму не лише прямі (відверто пропагандистські), але й опосередковані (крізь призму зовнішньої «розважальності») засоби впливу ідеології на свідомість німецьких громадян за допомогою музики, що увиразнювалась соціальною анестезією та стабілізацією психіки громадян Третього рейху;

— запропоновано культурологічну типологізацію творчих стратегій поведінки академічних митців в умовах тоталітарного тиску, де феномени «внутрішньої міграції» Р. Штрауса, раціонально-етичного універсалізму П. Хіндемита та амбівалентної гри з символами влади К. Орфа експліковані як специфічні модуси виживання та реалізації митця.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечені опорою на новітні культурологічні та мистецтвознавчі концепції, а також коректним застосуванням сучасних методів.

Методологічна база дослідження утримує міждисциплінарний характер і формується на перетині теоретичної культурології, соціології простору, філософської антропології, музикознавства та культурологічної біографістики.

Ключовими теоріями та концепціями дослідження, які складають методологічний потенціал дослідження постали:

— концепція продукування простору А. Лефевра щодо аналізу соціальної природи музичного простору;

— просторова концепція Д. Бахманн-Медік для обґрунтування переходу від часоцентричного історизму до дослідження просторових конфігурацій та «ідеологічних ландшафтів», проникнутих відносинами влади;

— концепція гетеротопій М. Фуко для аналізу «інших просторів» у тоталітарній культурі — зон маргінальності, художнього підпілля чи вимушеного ескапізму митців. Аналіз гетеротопій дозволив виявити найбільш оголені механізми культури, демонструючи, де саме пролягають межі між нормою і патологією, офіційним дискурсом і символічною периферією.

— концепція ідеології (Т. Лютий, О. Ярош) та теорія масової культури Дж. Сторі, а також критичні концепції К. Маркса (ідеологія як камера-обскура) та Ф. Ніцше (ідеологія й мораль як маскування прагнення до влади та прояв соціального ресентименту):

Водночас у дослідженні застосовано:

— метод культурологічного картографування, що дозволяє нанести на уявну карту досліджуваної епохи соціальні ієрархії, культурні коди, символічні межі між «своїм» та «чужим», «сакральним» та «профаним»;

— метод культурологічної біографістики, за допомогою якого в дослідженні реперезентовані постаті К. Орфа, Р. Штрауса, П. Хіндемита. Цінність даного методу полягає в тому, що він дозволив досліджувати індивідуальну траєкторію митців не лише як ілюстрацію «духу епохи», а як самостійний смислотворчий акт. Біографія митця постає тут не другорядним матеріалом, а повноправним культурним текстом, що фіксує момент перетину особистого вибору, соціальних обмежень і символічних структур, які були продиктовані особливістю досліджуваного періоду — тоталітаризму і Німеччині 30–40-х років ХХ століття;

— феноменологічний метод, який дозволив очистити сприйняття музичного тексту від пізніших ідеологічних нашарувань та реконструювати твори К. Орфа, Р. Штрауса і П. Хіндемита як автономні смислові феномени.

**5. Рівень теоретичної підготовки здобувача,
його особистий внесок
у розв'язання конкретного наукового завдання.
Рівень обізнаності здобувача
з результатами наукових досліджень інших вчених.**

Здобувач продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки. Теоретичну основу дослідження складає значний масив наукових праць українських та зарубіжних вчених з культурології, філософії, соціології, музикознавства.

У дисертації залучено ключові поняття наукових концепцій наступних вчених: А. Аверченко, В. Бабешко, Л. Бабушка, П. Берк, М. Бровко, А. Грамші, Т. Кривошея, С. Кримський, Т. Куннас, Є. Куришев та Л. Куришева, Ю. Легенький, В. Левицький, Т. Лютий, О. Ярош, Ф. Ніцше, Є. Онацький, Дж. Орвелл, Б. Рассел, А. Романенко, О. Салата, Дж. Сібрук, Т. Совгира, Дж. Сторі, С. Фір та К. Завалко, М. Черкашина-Губаренко, І. Антіпіна, Д. Бахманн-Медік, У. Еко, М. Фуко, Б. Гіллям, К. Кунц, З. Крюгер, А. Лефевр, А. Моль, Дж. Моссе, Де Л. Нойшвандер.

6. Теоретичне і практичне значення отриманих результатів:

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає в концептуалізації музичного простору як реляційної соціокультурної категорії та розширенні методологічного інструментарію культурології через успішну інтеграцію просторового підходу й феноменологічного аналізу тоталітарного художнього простору. Практичне значення роботи визначається можливістю використання її висновків, аналітичних матеріалів та типологій для розробки навчальних курсів із теоретичної та прикладної культурології, історії світової музичної культури, соціології культури.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

За темою дисертаційної роботи опубліковано три наукові статті у спеціальних наукових виданнях, затверджених МОН України.

1. Козуб О. В. Динаміка еволюції поглядів Карла Орфа як композитора і громадянина у творах доби тоталітарного режиму Німеччини 30–40-х років ХХ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне: РДГУ, 2023. Випуск 47. С. 20–26.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v47i.717>

2. Козуб О. В. _Конструювання музичного простору Німеччини доби тоталітаризму (30–40-ві роки ХХ століття): культурологічний аспект. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ: НМАУ, 2024. Випуск 3 (64). С. 108–128.

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314747](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314747)

3. Козуб О. В. Німецька популярна музична культура в добу Середньовіччя. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карповича Карпенка-Карого*. Київ: КНУТКТ, 2025. Випуск 36. С. 262–270.

DOI: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.36.2025.332838>

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат (перевірку наявності текстових запозичень виконано за допомогою системи StrikePlagiarism.com), рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Козуба Олега Валерійовича «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Апробація результатів дослідження відбувалася у формі обговорень ключових методологічних положень та висновків на засіданнях кафедри теорії та історії культури Національної музичної академії України та апробовані в межах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, зокрема:

1) ХХІІІ Міжнародна науково-практична конференція «Молоді музикознавці» у рамках VI Міжнародного науково-творчого проєкту «Сучасне музикознавство та виконавство: від теоретичного дискурсу — до виконавської практики» / Київська муніципальна академія музики ім. Р. М. Глієра (дата проведення: 29–31 березня 2024 року; місце проведення: м. Київ; формат: онлайн. С. 71).

<https://glieracademy.org/molmuz-2024/>;

2) міжнародна науково-практична конференція «Полілог культур: освітній, філологічний, культурологічний аспекти» / Співорганізаторами виступили Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Україна), Інститут української мови НАН України (Україна),

Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв (Україна), Інститут літературознавства та мовознавства Університету імені Яна Кохановського (Польща), Слов'янський інститут Академії наук Чеської Республіки (Чехія). (дата проведення: 18–19 квітня 2024 року; місце проведення: м. Чернігів; формат: онлайн).

<https://philology.chnpu.edu.ua/news/11228/?hilite=полілог+культур> ;

3) V Міжнародна науково-практична конференція «Феномен культури постглобалізму: повоєнні світи та культурна демократія» / Маріупольський державний університет (дата проведення: 27 листопада 2024 року, місце проведення: м. Київ; формат: онлайн; С. 140).

<https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/conferences/2024/Феномен%20культури%20постглобалізму%20-%20повоєнні%20світи%20та%20культурна%20демократія.pdf> ;

4) III Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу» / Київський національний університет культури і мистецтв (дата проведення: 20 березня 2025 року; місце проведення: м. Київ, вул. Є. Коновальця, 36; конференц-зал бібліотеки КНУКІМ; С. 79).

<https://drive.google.com/file/d/1VS5MJ7xB8sWe95Q3IDgLJQoacq5Z2yT0/view> ;

Публікації. Основні положення та висновки дослідження висвітлено у 3 наукових одноосібних публікаціях у фахових наукових виданнях України категорії «Б», затверджених МОН України та у 4 матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що свідчать про апробацію матеріалів дисертації.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Козуба Олега Валерійовича «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» відповідає спеціальності 034 — «Культурологія». Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Козуба Олега Валерійовича «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» відповідає вимогам, передбаченим пунктами 5, 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а також наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Враховуючи високий рівень дослідження, а також актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, кафедра теорії та історії культури рекомендує дисертацію Козуба Олега Валерійовича «Формування музичного простору Німеччини в умовах тоталітарного режиму 30–40-х років ХХ століття» до захисту в разовій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 — «Культурологія» з галузі знань 03 — «Гуманітарні науки».

Результати відкритого голосування:

присутні 10 осіб:

«за» — 10,

«проти» — немає,

«утримались» — немає

Завідувач кафедри теорії та
історії культури,
доктор культурології, доцент

Т. О. Кривошея